

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

STUDY

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM
PAPERS

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITE YA 12

LOETSE 2021

**SESOTHO PUO YA LAPENG – PAMPIRI YA 3
TATAISO YA HO TSHWAYA**

MATSHWAO: 100

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 10.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1****1.1 Bokamoso bo qala ka toro.**

Mohlalobuwa o lokela ho hlalosa se bolelwang ke sehlooho.

Dikahare

- Mohlahlobuwa a ka qoqa ka toro eo a nang le yona, e leng ho hlahisa seo a se labalabelang bophelong ba hae.
- A ka qolla dintho kapa mehato eo a tla e latela ho ntshetsa pele toro eo ya hae.

[50]**1.2 Re tsohile letsatsi le futhumetse le bontsha kgotso la dikela ho le hobe.**

Mohlalobuwa a ka qoqa a hlalosa hore ke dife diketsahalo tse ntle tse etsahetseng letsatsing leo mme a be a fane ka tse bosula tse ileng tsa etsahala ka lona letsatsi leo.

Dikahare

- Mohlahlobuwa a ka hlalosa diketsahalo ka botebo tse ileng tsa etsahala ka letsatsi leo le hore di ile tsa ba ama jwang.
- A ka hlalosa ditlamorao tse mpe tse etsahetseng ka lona letsatsi leo.

[50]**1.3 Lerato ha le na moedi.**

Mohlalobuwa o lokela ho hlalosa se bolelwang ke sehlooho.

Dikahare

- Mohlahlobuwa a ka qoqa a fana ka mabaka a etsang hore a qetelle a bua mantswe ana a reng lerato ha le na moedi.

[50]**1.4 Moahisane wa ka ke motswalle wa sebele empa ka lehlakoreng le leng ke sera sa ka.**

Mohlalobuwa a hlahise mahlakore a mabedi a taba, mme a a tshehetse a le mabedi.

Dikahare

- Mohlahlobuwa a qoqe ka setswalle sa sebele le moahisane wa hae.
- A boele a hlahise bora boo moahisane wa hae a nang le bona ho yena.

[50]

1.5 **Na ho ithuta ka marangrang a thekenoloji ho molemo ho feta ho ya diphaposing tsa borutelo? Kgetha lehlakore o hlahise ntlhakemo ya hao.**

Mohlalobuwa o kgetha lehlakore la hae, mme a le tshehetse ka dintlha tse utlwahalang.

Dikahare

- Mohlalobuwa a hlalose ka botlalo dintlha tsa lehlakore leo a le kgethileng, e ka ba la thuto ya marangrang a thekenoloji kapa la thuto ya ka diphaposing tsa borutelo.

[50]

1.6 **Setshwantsho sa 1.6.1, 1.6.2 le 1.6.3.**

Mohlalobuwa o boha setshwantsho, mme a iqapele sehlooho a itshetlehile ka mohopolo wa sehlooho o qholotswang ke setshwantsho seo a se kgethileng.

Dikahare

- Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo oo a o fumaneng ka setshwantsho.

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQQO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 50]

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE LE MORALO (Tshekatsheko ya sehlooho) tlhophiso ya mehopolole dintlha, kelohloko ya baamohedi ba ditaba, maikemisetsa le maemo MATSHWAO A 30	Boemo bo hodimo	28–30 - Nehelano e bontshang kutlwisiso e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang. - Mehopolole e bontsha boqheteke, e phephetsa monahano mme ke e sutsitseng; - e hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang/babatsehang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	22–24 - Nehelano e ralehileng hantle haholo; - Mehopolole e tsamaellana le sehlooho ka botlalo, e a kgahlisa mme e na le bopaki ba thahasellang; - e hlophisitswe hantle haholo ka tsela e ikgethang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	16–18 - Nehelano ke e kgotsafatsang dithokeho. - Mehopolole e momahane ka tsela e kgotsafatsang le e kgodisang. - e hlophisitswe ka tsela e utlwisisehang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	10–12 - Nehelano e momahane mona le mane. - Mehopolole ke e seng ya boiqapelo mme e sa hlakang. - Ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi.	4–6 - Nehelano e tswile lekoteng ho hang. - Mehopolole ke e sa tsepamang e dubakaneng. - Ha e utlwahale mme dintlha di a phetakakwa. - Ha e a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo.
	Boemo bo tlase	25–27 - Nehelano e tswileng matsoho le ha e haellwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoqo o babatsehang - Mehopolole ke e sutsitseng mme e bontsha boqheteke. - e hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	19–21 - Nehelano e radilweng hantle. - Mehopolole ke e loketseng mme e thahasellang. - e hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang mme e momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo.	13–15 - Nehelano e a kgotsafatsa le ha e sa hlaka mona le mane. - Mehopolole e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng; - ho na le tlhophiso le momahano e seng ho kenyeditswe le selelekela, mmele le qetelo.	7–8 - Nehelano boholo e tswile lekoteng - Mehopolole ha e a momahane ka tshwanelo mme e a lahlehisa. - Nehelano ha e na bopaki ba tlhophiso le momahano.	0–3 - Boiteko ha bo yo ba ho arabela sehlooho. - Mehopolole e tswile lekoteng ka ho phethahala, ha e a nepahala. - nehelano ha e a tsepama sehloohong, mme e dubakane.
Makgetha a ho lekanyetsa PUO, SETAELE LE TOKISO YA DIPHOSO Sehlo, rejisetara, setaele, tlhontlontse ke tse lokelang sepheo/ tshusumetsa le maemo, kgetho ya mantswa, tshbediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto MATSHWAO A 15	Boemo bo hodimo	14–15 - Sehlo, rejisetara, setaele le, tlhontlontse di loketse sepheo ka tsela e babatsehang, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - tshbediso ya hae ya puo e a ikgetha, mme e bontsha boitshupo ka tsela e tsothang - o sebedisitse sehlo se matla mme se susumetsang ka tsela e ikgethang. - o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto - o radilwe ka bokgoni bo tsothang.	11–12 - Sehlo, rejisetara, setaele le tlhontlontse di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo haholo. - tshbediso ya puo e matla mme ho sebedisitse sehlo se loketseng ka nako tsohle. - boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa tshbediso ya puo le mopeleto. - o radilwe hantle ka tshwanelo.	8–9 - Sehlo, rejisetara, setaele le tlhontlontse di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo. - tshbediso ya puo ke e loketseng, mme e fetisa moelelo ka tshwanelo - puo ya bonono ke e loketseng mme e sebedisitse ka tshwanelo. - O radilwe ka tsela e mahareng feela.	5–6 - Sehlo, rejisetara, setaele le tlhontlontse ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo; - puo e sebedisitse feela ka tsela ya motheo; - sehlo mmoho le moelelo o hlalishang ke tema ke tse sa okelang; - ho sebedisitse tlhontlontse ya motheo feela.	0–3 - Puo e sebedisitsweng ha se e utlwisisehang; - sehlo, rejisetara, setaele le tlhontlontse ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo; - tshbediso ya tlhontlontse e haellang haholo hoo nehelano e sa utlwisisehang.
Boemo bo tlase	13 - Tshbediso ya puo ke e nepahetseng mme e susumetsang sehlo sa tema - e batla e hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto - e radilwe ka bokgoni bo tsothang	10 - Tshbediso ya puo ke e sefutho mme e loketseng maemo. - sehlo ke se matla mme se loketseng. - ho na le diphoso tse seng kae tsa puo le tsa mopeleto. - e radilwe hantle.	7 - Tshbediso ya puo ke e kgotsafatsang le ha ho na le ho sa tsamaellana mona le mane. - kakaretso sehlo ke se loketseng le ha puo ya bonono e le e haellang.	4 - Puo ke ya motheo feela mme e sebedisitse ka tsela e haellang - popeho ya dipolelo ke e tshwanang e se nang motswako - tlhontlontse e haella haholo feela.		
SEBOPEHO Makgetha a tema: Popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang MATSHWAO A 5 MATSHWAO		5 - Kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang - katoloso ya dintlha ke e ikgethang - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e ikgethang	4 - Dintlha ke tse loketseng mme tse hodisang sehlooho. - momahano e bopilweng ke e supang bokgoni. - dipolelo le diratswana di loketse nehelano. mme di papafanngwa ka tshwanelo.	3 - Dintlha tse loketseng di hodisa sehlooho ka tsela e mahareng. - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng. - moqoqo o ntse o hlalisha moelelo.	2 - Tse ding tsa dintlha ke tse utlwalang. - dipolelo le diratswana di na le diphoso. - Moqoqo o a utlwisiseha le ha o le diphoso.	0–1 - Dintlha tsa bohlokwa di a haella. - dipolelo le diratswana tse hlalishitsweng ke tse fosahetseng. - moqoqo ha o na moelelo o lebelletsweng.
		40–50	30–39	20–29	10–19	0–9

KAROLO YA A: MOQOQO**MATSHWAO A SEBEDISWANG HO BONTSHA DIPHOSO HA HO TSHWAUWA MOQOQO****SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:****SEKALA SA HO TSHWAYA MOQOQO****MATSHWAO: [50]**

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo/dikgutsufatso
Dikahare le Moralo	30	DM =
Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	15	PST =
Sebopeho	5	Seb =
Matshwao ohle	50	

Ditaelo ho motshwayi:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka sehlooho se le SENG feela karolong ya A.
- Karolo e nngwe le e nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng ho tshwaya tema e nngwe le e nngwe.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho ya ka kgato ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a sebopeho ho fella kगतong ya pele feela.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema

Batshwai ba etse tse latelang ha ba tshwaya:

Ho sehellwe lentswe kapa polelo e fosahetseng mola ho be ho bontshwe mofuta wa phoso ka hodima lentswe/polelo ka tshebediso ya matshwao a latelang:

- / bakeng sa ho arola mantswa a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arohana;
- -,+ bakeng sa ho kopanya mantswa a arohantsweng empa a ngolwa a kopane;
- **Mn** bakeng sa mongolo (orthography) o fosahetseng;
- **Mp** bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- **Mt** bakeng sa tshebediso e fosahetseng ya matshwao a puo, kapa ho ngotswa letshwao moo le sa hlokeheng teng;
- **P** bakeng sa tshebediso ya puo ka tsela e fosahetseng/e sa amoheleheng kapa eo e seng ya setlwaedi;
- ^ bakeng sa lentswe kapa karolwana ya lentswe le/e siilweng pakeng tsa mantswa a mang;
- // bakeng sa ho qala seratswana se setjha/ho arola diratswana

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANANO

POTSO YA 2

2.1 LENGOLO LA SETLWAEDI

Sebopeho

- Aterese e nngwe, ya mongodi, mme e ngolwa e qala hodimo bohareng ba leqephe ho tloha tsohong le letshehadi ho ya ho le letona. Ha mohlalobuwa a ngotse aterese le letsatsi/mohla di arohane kapa di kopane, ho se be le kotlo eo a e fuwang;
- Aterese e ngolwa ka mokgwa wa boloko; ha ho ngolwe matshwao a puo, ntle le ha ho sebedisitse aterese ya lebokoso la poso.
- Aterese ya moamohedi ha e hlahiswe mofuteng ona wa lengolo;
- Kamora mohla ho tlolewa mola, ebe ho tla tumediso; yona e ngolwa ka tsohong le letshehadi, haufi le moo leqephe le qalang. Hlokomela hore ha ho ngolwe letshwao la puo kamora tumediso;
- Seratswana sa selelekela se lokela ho ba sekgutshwane, mme se omele ditaba kapa se totobatse sepheo sa lengolo;
- Mmele wa lengolo o ahwe ka diratswana tse seng kae; di ka ba tharo kapa ho feta, mme mona ke moo ya ngolang a nontshang taba tsa hae tse mabapi le sehlooho sa lengolo;
- Qetelo ya lengolo ke e kgutshwane ka tlwaelo, mme e phethela ditaba;
- Lengolong la setlwaedi ha ho hlokehe hore o ngole fane ya hao, mme ha o ngolla motswalle o ka nna wa qetella ha monatjana ka tsela eo le bitsanang ka yona mohlala: motswalao, ntjamme jj.

Dikahare:

Mohlalobuwa a ka hlahisa sepheo sa lengolo moo a kopang motswalae ho tla etsa puo moketeng wa tswalo.

[25]

2.2 PUISANO

Sebopeho

- Puisano ke tema e ngolwang ho hlahisa puisano e teng pakeng tsa batho ba babedi.
- Puisano e ngolwa e le ho puo ya mmui, empa matshwao a di-a- bulwa-di-kwalwa (“ ”) ha a sebediswe.
- Lebitso la sebui le ngolwe ka letsohong le letshehadi la leqephe, le latelwe ke letshwao la kgotlopedi (:)
- Tlhaloso ya tlatsetso e ngolwa ka masakaneng jk Lerato : Ke re ke kगतello ho shwela dibe tsa motho e mong a ntse a phela (a realo a halefile).
- Sehlo le puo di itshetlehe kamanong ya dibui, le ho sehlooho sa ditaba.
- Ho tlolewa mola dipakeng tsa sebui ka seng bakeng sa makgethe.
- Ho ngolwa polelo ya selelekela e hlahosang na ho buisana bomang, ka eng.

Dikahare

- Mohlahlobua a ka bua ka sepheo sa puisano, e leng ho kgothatsa nkgono wa hae ya robetseng sepetlele nako e telele ka tshepo ya hore o ntse a tla tswa moo sepetlele.

[25]**2.3 ATIKELE E YANG KORANTENG****Sebopeho**

- Atikele e ba le sehlooho se matla se bileng se hohelang mahlo;
- Lebitso la moqolotsi wa ditaba le sebaka seo atikele e ngoletsweng ho sona di ngolwa ka hodima seratswana sa pele;
- E arolwa ka dikholomo tse bopilweng ka diratswana tse kgutshwanyane;
- Le ha mohlahlobuwa a sa ngola atikele ka tsela ya dikholomo a se fuwe kotlo;
- Ditaba di hlahiswe ka tsela ya phiramiti.

Dikahare:

- Mohlahlobuwa a ka hlalosa mathata a bakwang ke ditsela tsa motse wa habo tse seng maamong a matle, a be a fane ka dikeletso tse ka latelwang ho di lokisa.

[25]**2.4 LENGOLO LA SEMMUSO****Sebopeho**

- Aterese di pedi. Aterese ya mongodi wa lengolo e ngolwa ho tloha mahareng a leqephe ho leba letsohong le letona, e nto latelwa ke letsatsi, kgwedi le selemo;
- Aterese ya ya ngollwang e ngolwa ka letsohong le letshehadi. E qala ka maemo a tshebetso a ya ngollwang ebe ho latela aterese ya hae ka botlalo;
- Tlase aterese ho ngolwa tumedisso (Monghadi, mofumahadi kapa mofumahatsana)
- Tlase tumedisso ho ngolwa mola wa sehlooho – o totobatsang sepheo sa lengolo, e nto ba selelekela;
- Qetelo ke ya semmuso, mme e ngolwa e le “Ka botshepehi, Ka boikokobetso”jj;
- Ya ngolang o ngola lebitso la hae ka botlalo kamora qetelo, ebe o a saena.

Dikahare:

- Mohlahlobuwa a lebohe Ralebenkele ya ileng a ba phallela ha ba ne ba tjhetswe ke ntlo, a be a hlahise dithuso tseo a ba thusitseng ka tsona.

[25]

2.5 PUO

Sebopeho

- Selelekela e ka ba polelo kapa polediso ya bohlae, e tla hohela le ho qahamisa ditsebe tsa bamamedi.
- Dintlha di hlophiswe ka boqhetseke hore puo e phalle.
- Dipolelo e be tse kgutshwane, tse kenelleditseng bonono ho natefisa.
- Ditaba e be tse kgolwehang.

Dikahare:

- Mohlahlobuwa a eletse a be a totobatse metjha eo baithuti ba tshwanelang ho e latela ho qoba lefu la COVID 19.

[25]

2.6 OBITJHUARI/TSA BOPHELO BA MOFU

Ena ke tokomane eo ho yona ho ngolwang ditaba tse amanang le mofu.

Matshwao a ikgethang a sebopeho sa tema ena:

- Mofu ke mang, wa ha mang;
- Tlhaho ya hae: Sebaka moo a hlahetseng teng, letsatsi la tswalo le selemo;
- Tsa kgolo ya mofu; dithuto, mosebetsi, lenyalo, jj;
- Tsa lefu la hae: letsatsi le mokgwa oo a hlokaletseng ka wona;
- Maballo: bao a ba siyang;
- Theneketso ya seboko sa hae.

[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 50
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang 13–15	Phihlello e supang bokgoni 10–12	Phihlello e mahareng 7–9	Phihlello ya motheo feela 4–6	Phihlello e haellang 0–3
<p>DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO</p> <p>Tshekatsheko ya sehlooho le mehopolu Tlhophiso ya mehopolu Kelohlolo ya maikemisetso, baamohedi ba ditaba, le maemo</p> <p>MATSHWAO A 15</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nehelano e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang. - Mehopolu e matla e butswitseng. - Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema. - Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong - Mehopolu le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka botebo, mme dintlha di tshhetsa sehlooho. - Sebopeho ke se loketseng se nang le diposo tse mmalwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nehelano e ntle haholo e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema. - Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong - Mehopolu le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka botebo, mme dintlha di tshhetsa sehlooho. - Sebopeho ke se loketseng se nang le diposo tse mmalwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema. - Nehelano ha e a tsepama sehloohong ka ho phethahala ho na le ho kgera ho itseng. - Mehopolu le dikahare di na le momahano e amohelehang. - Ke dintlha tse itseng feela tse tshhetsang sehlooho. - Ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diposo tse itseng. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema. - Nehelano e na le tsepamo e itseng feela sehloohong empa e a kgera. - Mehopolu le dikahare ha se ka mehla di momahaneng. - Sehlooho se tshhetswa ke dintlha tse itseng feela. - Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema. - moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo - Mehopolu le dikahare ha di na momahano. - Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshhetsang sehlooho. - Ha ho na boiteko bo entsweng ho sebedisa sebopeho se nepahetseng.
<p>PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO</p> <p>Sehalo, rejisetara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo.</p> <p>Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswe, matshwao a ho bala le mopeleto</p> <p>MATSHWAO A 10</p>	<p>9–10</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sehalo, rejistara, setaele, le tlotlontswe di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. - Tshebedisano ya puo e nepahetse e bile e bopehile hantle. - Nehelano ha e na diposo. 	<p>7–8</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sehalo, rejistara setaele, le tlotlontswe di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. - Ka kakaretso tshebediso ya puo ke e nepahetseng e bileng e bopehile hantle. - Tshebediso ya tlotlontswe e ntle haholo - Nehelano boholo ha e na diposo. 	<p>5–6</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. - Nehelano e na le diposo tse itseng tsa tshebediso ya puo. - Tshebediso ya tlotlontswe ke e lekaneng. - Diposo ha se tse nyotobetsang moelelo. 	<p>3–4</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle. - Tshebediso ya puo e fosahetse e bile e tletse diposo tse ngata. - Tshebediso e seng kae ya tlotlontswe. - Moelelo o nyotobetse. 	<p>0–2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. - Nehelano e tletse diposo e dubakane. - Tlotlontswe ha e dumellane le maemo. - Moelelo o nyotobetse haholo.
MATSHWAO	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4

**KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE
 SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:
 SEKALA SA HO TSHWAYA DITEMA TSA KGOKAHANO
 MATSHWAO: [25]**

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare le Moralo le Sebopeho Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	15	DMS =
	10	PST =
Matshwao ohle	25	

Ditaelo ho motshwai:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola ka dihlooho tse PEDI karolong ena.
- Karolo e nngwe le e nngwe e na le ruburiki ya yona.
- Sebedisa diruburiki tseo o di fuweng ho tshwaya tema e nngwe le e nngwe.
- Ha mohlahlobuwa a tswile lekoteng nehelanong etsa tsena tse latelang:
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao bakeng sa dikahare ho ya ka kgato ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a tshebediso ya puo ho fella kगतong ya pele feela.
 - Mohlahlobuwa a abelwe matshwao a sebopeho ho fella kगतong ya pele feela.

Tataiso bakeng sa ho tshwaya ditema

Batshwayi ba etse tse latelang ha ba tshwaya:

Ho sehellwe lentseweng kapa polelo e fosahetseng mola ho be ho bontshwe mofuta wa phoso ka thoko ka tshebediso ya matshwao a latelang:

- / bakeng sa ho arola mantse a ngotsweng a kopantswe empa a lokela ho arolwa;
- -,+ bakeng sa ho kopanya mantse a arotsweng empa a ngolwa a kopane;
- **Mn** bakeng sa mongolo (Orthography) o fosahetseng;
- **Mp** bakeng sa mopeleto o fosahetseng;
- **Mt** bakeng sa tshebediso e fosahetseng ya matshwao a puo, kapa ho ngotswe letshwao moo le sa hlokeheng teng;
- **P** bakeng sa tshebediso ya puo ka tsela e fosahetseng/e sa amoheleng kapa eo e seng ya setlwaedi;
- ^ bakeng sa lentseweng kapa karolwana ya lentseweng le/e siilweng pakeng tsa mantse a mang.
- // bakeng sa ho qala seratswana se setjha.